

Daně a inflace (predikce daňových výnosů)

Optimální zdanění

Test

- příští týden opakujeme

18.10.2011

2

Jaké problémy bychom identifikovali u
daňového systému v inflačním prostředí?

- vliv inflace na daňový systém (na daňové výnosy, na změnu v daňovém mixu, na redistribuční funkci daní, na chování ekonomických subjektů)
- vliv daňového systému na inflaci

18.10.2011

3

Obsah přednášky

- Daňové výnosy v inflačním prostředí
- Redistribuční dopady inflace
- Metody a zkušenosti s indexací
- Pozitiva a negativa indexace

- Úvod do optimálního zdanění

18.10.2011

4

Daňové výnosy v inflačním prostředí

- jak se budou vyvíjet výnosy jednotlivých daní v inflačním prostředí?
- předpokládejme, že ceny všech výrobků a mzdy vzrostou stejnou měrou o j
- c.p. většina daňových výnosů nominálně vzroste též přibližně o j
- některé daňové výnosy však reálně vzrostou, jiné poklesnou a některé dokonce ani nominálně neporostou

18.10.2011

5

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z příjmů fyzických osob

- výnos daně vzroste o více než j
- proč?
 - všem poplatníkům vzroste průměrná sazba daně (některým dokonce i marginální)
 - někteří poplatníci, kteří dosud nebyli zdaňováni, spadnou nyní do nejnižšího daňového pásma
 - reálná hodnota odečitatelné položky klesne

18.10.2011

6

DPFO ze závislé činnosti praktický příklad

	2002	2003	růst
Objem mezd	803,9	849,1	5,6 %
CPI			-0,1 %
Sociální pojistné [mld. Kč]	241,58	255,11	5,6 %
DPFO [mld. Kč] [index 0%]	86,64	94,40	9,8 %

18.10.2011

7

DPFO ze závislé činnosti praktický příklad

	2002	2003	růst
Objem mezd	803,9	849,1	5,6 %
HICP			-0,1 %
Sociální pojistné [mld. Kč]	241,58	255,11	5,6 %
DPFO [mld. Kč] [index 0%]	86,64	94,40	9,8 %
DPFO [index 9,2% OP]	86,64	91,5	5,6 %
DPFO [index 16,8% tabulka]	86,64	91,5	5,6 %
DPFO [index 5,6% vše]	86,64	91,6	5,7 %

18.10.2011

8

DPFO predikce

- Největší díl tvoří závislá činnost
- Při predikci potřeba vzít v úvahu tyto faktory (změny): daňový systém, ekonomicky aktivní, mzdy
- Dále: mzdovou diferenciací, časové rozlišení, důchodovou elasticitu poptávky po daňových výdajích, mezinárodní aspekty
- Obecně snadná predikce
- + SZP

18.10.2011

9

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z příjmů právnických osob

- výnos daně vzroste o více než i
- velký díl nákladů firmy tvoří odpisy
- v inflačním prostředí reálná hodnota odpisů klesá a firmě se tak zvyšuje základ daně o víc než činí inflace
- jak tomu zabránit? → přecenění majetku (podle jakého indexu?, mít jeden nebo více indexů?)
- administrativně náročné, lobismus, výpadek v daňových výnosech, ↓ inflace → ↓ aktuálnosti
- rovněž oceňování zásob je problematické (LIFO)
- **Predikce velmi obtížná**

18.10.2011

10

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z příjmů právnických osob

Rok	Zisk před odpisy	Odpisy	Základ daně	Daň – 30%
1	1000	250	750	225
2	1000	250	750	225
3	1000	250	750	225
4	1000	250	750	225

18.10.2011

11

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z příjmů právnických osob

Rok	Zisk před odpisy	Odpisy	Základ daně	Daň – 30%
1	1000	250	750	225
2	1200 20%	250	950 27%	285
3	1440 20%	250	1190 25%	357
4	1728 20%	250	1478 24%	443

18.10.2011

12

DPPO predikce

Makroekonomické predikce		2004	2005	2006	2007
	IV/04	116,5	122		
	I/05	118,7	121		
	II/05	119,8	121		
	III/05	119,8	121		
	IV/05	119,8	139,3	131	
	I/06	119,8	145,9	131	
	II/06	119,8	144,8	143	
	III/06		144,8	143	
	IV/06		144,8	157	157
	I/07		144,8	148	159
	II/07			138,3	147,5
	III/07			138,3	147,5
IV/07			144,4	157,1	
SR2009	119,8	144,8	141,8	166,4	

18.10.2011

13

Tabulka č. 4

Meziroční srovnání celostátních daňových příjmů

UKAZATEL	Celkem 2008			Celkem 2009		
	Rozpočet schválený	Skutečnost	% plnění	Rozpočet schválený	Skutečnost	% plnění
DAŇOVÉ PŘÍJMY*	770,70	764,87	99,2	836,32	680,63	81,4
z toho						
- daň z přidané hodnoty (DPH)	274,50	254,79	92,8	278,60	252,73	90,7
- spotřební daň **)	142,30	133,02	93,5	151,80	131,07	86,3
- clo	1,30	2,20	169,5	1,60	1,40	87,5
- daň z příjmů FO celkem	175,50	187,62	106,9	193,30	127,14	65,8
v tom - daň z příjmů FO	168,00	181,04	107,4	187,00	121,08	64,7
- daň z příjmů FO za obce	6,50	6,03	92,7	5,00	5,76	115,2
- daň z příjmů FO za kraje	0,40	0,55	138,1	0,40	0,30	75,0
- daň z příjmů FO celkem	135,40	143,31	105,8	162,90	127,39	78,2
v tom: - ze zdiv. činn. a z funkč. požitků	114,00	114,95	100,8	128,10	109,83	85,8
- přeměnitelné	15,80	16,03	101,4	25,00	7,47	29,9
- z kapitál. výnosů	5,00	10,31	206,2	9,80	10,07	102,9
- silniční daň	6,10	6,00	98,3	6,50	4,80	73,9
- daň z nemovitosti	5,50	5,10	92,7	6,40	6,32	98,8
- majetkové daně	8,80	10,41	118,3	11,80	8,06	68,3
- daňovní poplatek	2,30	2,76	120,2	2,60	2,90	111,5
- ostatní daně a poplatky	19,00	19,65	103,4	20,82	18,82	90,4

* skutečnost rokem 2009 bez položky 1701 v kapitole 313

** od 1. 2009 včetně tzv. energetických daní na zákl. zákona č. 261/2007 Sb.

Pozn.: údaje jsou v metodice jednotlivých let

18.10.2011

14

Důvody horší predikce u DPPO

- Daň je citlivá na hospodářský růst
 - 2008: 169,2 X 182,5
 - 2009: 193,3 X k 30.9.2009 pokles o 52,7 mld. Kč
 - 2010: 143,9 X k 30.9.2010 pokles o 10,0 mld. Kč
 - 2011: 140,5 X
- „daňový zisk“ se špatně objektivizuje
 - Vysoká citlivost na drobné změny v nastavení
 - Dopad minulých úprav může být posunut
- Mezinárodní aspekty (daňový základ je více mobilní)
- Vliv silných hráčů (zisk ČEZ 2008: 60 mld. Kč)

18.10.2011

15

Daňové výnosy v inflačním prostředí kapitálové výnosy

- koupíte nemovitost za 1 000 000 Kč a za rok ji prodáte za 1 100 000 Kč, „zisk“ zdaníte 20%, neboli odvedete daň 20 000, čistá prodejní cena pro vás tedy byla 1 080 000
- ale inflace byla 10%

- půjčíte v neinflačním prostředí 100 na 3%, na konci roku dostanete 103 a 3 zdaníte, infl. 2%
- půjčujete si v neinflačním prost. 100 na 3%, na konci roku vrátíte 103, infl. 2%
- **+ časový test**

18.10.2011

16

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z přidané hodnoty

- za námi přijatého předpokladu, že ceny všech výrobků rostou stejně, musí i výnos DPH vzrůst o i
- jenže cenový vzrůst je pro různé výrobky různý → nutno se podívat, jak rostlo zboží zdaněné 19 % sazbou (a jaký je jeho podíl v konečné spotřebě) a jak zboží zdaněné 9 %
- nesmíme zapomínat na možnou substituci, reálný růst mezd nemusí být nulový a na náladě spotřebitelů
- **Aplikace při změnách sazeb (statický X dynamický odhad)**

18.10.2011

17

Daňové výnosy v inflačním prostředí daň z přidané hodnoty

Rok	DPH	změna	Inflace	Mzdy	UNE
1995	95	10,4%	9,1%	18,4%	3,3%
1996	109	15,3%	8,8%	10,5%	3,5%
1997	118	7,6%	8,5%	9,4%	5,2%
1998	119	1,5%	10,7%	8,2%	7,5%
1999	138	15,9%	2,1%	6,6%	9,4%

18.10.2011

18

Daňové výnosy v inflačním prostředí spotřební daně

- s růstem ceny bude klesat podíl daně (absolutní částka), pokud zůstane stejná spotřeba → stejný daňový výnos, reálný pokles
- ale s poklesem podílu daně bude reálný pokles ceny zboží → vzrůst spotřeby → větší výnos (závisí na elasticitě poptávky)
- **Opět možno aplikovat statický a dynamický pohled + rozšířit o možnost šedé ekonomiky**

18.10.2011

19

Daňové výnosy v inflačním prostředí změna v daňovém mixu

- obecně lze předpokládat, že s růstem cen poroste relativní váha progresivních daní a daní ad valorem
- v inflačním prostředí porostou i daňové výnosy a to jak nominálně, tak i reálně
- na druhou stranu v inflačním prostředí porostou i výdaje vlády (úroky, dávky sociálního zabezpečení, nákup výrobků a služeb)
- výdaje jsou vázány na inflaci - očekávaná infl.

18.10.2011

20

Inflační redistribuce daňového břemene (1)

- z hlediska progresu poplatníci v nejvyšším pásmu ztrácejí nejméně, nejsou už posouváni výše, naopak poplatníci v nejnižším pásmu jsou posouváni nejmíc
- u poplatníků s nízkým důchodem odečitatelné položky snižují podstatnějším způsobem základ daně než u poplatníků s vysokým důchodem

18.10.2011

21

DPFO ze závislé činnosti přerozdelení daňového břemene

Indexační pravidlo	Rok	Daně placené	
		spodních 50 %	horních 10 %
0 % indexace (skutečnost)	2002	21,2 %	39,1 %
	2003	21,0 %	39,3 %
9,2 % OP indexace	2003	20,4 %	40,0 %
16,8 % tabulka ind	2003	21,6 %	38,9 %
5,6 % indexace	2003	20,8 %	39,6 %

18.10.2011

22

Inflační redistribuce daňového břemene (2)

- chudí: DPFO, DPH, výhodný pokles spotřebních daní
- bohatí: ztrácejí málo poklesem hodnoty nezdanitelných částí, málo DPH (spoří), hodně ztrácejí v oblasti kapitálových výnosů a zdanění společností
- vlivem posunu poplatníků do vyšších pásem rostou náklady zdanění (více poplatníků, kteří mají tendence se zdanění vyhnout)

18.10.2011

23

Metody a zkušenosti s indexací

- proč indexovat? → snaha o spravedlnost: aby relativní daňové břemeno zůstalo pro všechny poplatníky stejné
- dvě možné cesty:
 - nepravidelné ad hoc přizpůsobení
 - pravidelné automatické přizpůsobení daňového systému inflaci

18.10.2011

24

Automatická indexace

- **Přizpůsobení odpočtů a pásem.** → stále stejný díl příjmu bude podléhat dani, stejná průměrná sazba
- **Přizpůsobení hrubého důchodu.** → daňové zákony se nemění, příjem je diskontován, spočítána daň a posléze upravena na běžné ceny
- **Indexace kapitálových příjmů.** → věřitelé nebudou zdaňovat přijaté úroky z povahy inflace, dlužníci zaplacené úroky (dluh krát inflace)

18.10.2011

25

Výhody a nevýhody indexace

- prováděna hlavně v sedmdesátých letech v období zrychlené inflace
- zavedena asi v polovině zemí OECD, pravidla se dost lišila
- dnes se spíš používá ad hoc přizpůsobení
- **co považujete za lepší způsob, jaké vidíte výhody a nevýhody?**
- **dochází k indexaci v České republice?**

18.10.2011

26

Výhody a nevýhody indexace

ARGUMENTY PRO

- pokud ne → redistribuce daňového břemene → narušení horizontální spravedlnosti → pokud ano, ochráníme poplatníky před skrytými účinky inflace
- snaha omezit růst vládních příjmů (výdajů)
- snaha zamezit poklesu (růstu) progresivity daňového systému
- pravidelné a malé přizpůsobení je lepší než jednou za čas, ale velké (lobismus) z pohledu fiskálního a makroekonomického

18.10.2011

27

Výhody a nevýhody indexace ARGUMENTY PROTI

- zmenšení rozpočtového prostoru vlády
- indexace snižuje funkci daní jako makroekonomických stabilizátorů
- pokud indexujeme osobní důchodové daně → měli bychom i ostatní daně indexovat (spotřební?) → ale pak vliv na inflaci a spotřebitelé očekávají inflaci i v budoucnu → řešením pouze částečná indexace
- problém cenového indexu (CPI, PPI, deflátor, růst mezd?), jak často indexovat?
- zmenšuje prostor pro redistribuci d. břemene

18.10.2011

28

Vliv daní na inflaci

- DPFO
- DPPO
- DPH
- SD

18.10.2011

29

Rozklad přírůstku indexu spotřebitelských cen

	11/2009.	12/2009.	1/2010.	2/2010.
Přírůstek indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci v %	0,179	0,179	1,240	0,000
<i>v tom (rozklad v procentních bodech):</i>				
vliv změn daňových úprav	0,000	0,000	0,974	0,000
vliv změn regulovaných cen a jiných administrativních opatření	-0,007	-0,003	0,195	0,048
jádrová inflace před sezónním očištěním	0,186	0,182	0,071	-0,048
<i>v tom:</i>				
sezónní vliv	0,022	-0,008	0,319	0,045
jádrová inflace po sezónním očištění	0,164	0,188	-0,248	-0,093

18.10.2011

30

Optimální zdanění

Čo je optimálne zdanenie

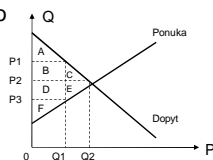
- Ako definujeme optimálne zdanenie?
- Požiadavky na efektívny daňový systém:
 - Jednoduchý
 - Spravodlivý
 - Odstránenie daňových prekážok rastu
 - Efektívnejšie základy daní
- Daňový systém, ktorý je jednoduchý a prehľadný, je zároveň efektívny a spravodlivý

18.10.2011

32

Teórie optimálneho zdanenia

- Normatívna teória
 - Hľadá daňový systém, ktorý minimalizuje nadmerné daňové bremeno
- Pozitívna teória
 - Z teórie verejnej voľby
 - Analyzuje optimálne zdanenie v procese politického rozhodovania sa

18.10.2011

33

Normatívne teórie optimálneho zdanenia

- Utilitaristický prístup
- Teória first best
- Teória second best

18.10.2011

34

Utilitaristický prístup

(Edgeworth, Pigou)

- Cieľom spoločnosti je maximalizácia blahobytu, dosiahnutá maximalizáciou jednotlivých užitočností
- Funkcia užitočnosti $u(Y,L)$
- Funkcia blahobytu $\frac{1}{1-\varepsilon} \sum_h (u^h)^{1-\varepsilon}$; $\varepsilon \neq 1$
- Demotivačný účinok zdanenia na prácu

18.10.2011

35

Teória first best

(Pareto)

- Prvé najlepšie optimálne podmienky
- Najlepší z najlepších daňových systémov
- Ideálna daň = paušálna daň

18.10.2011

36

Teória second best

(Ramsey, Pigou, Lancaster)

- Berie do úvahy náklady efektívnosti distorzných daní
- Najlepší z možných daňových systémov
- Spíňa stanovené predpoklady
 - Maximalizácia užitočnosti
 - Abstrahovanie od monopolu a monopsonu
 - Dokonalá konkurencia

18.10.2011

37

Pozitívna teória optimálneho zdanenia

- Teória verejnej voľby
- Prístup politickej rovnováhy
- Seiglieho model
- Prístup rent seeking

18.10.2011

38

Teória verejnej voľby

(Brennan, Buchanan)

- Vláda Leviatan – maximalizácia príjmov v záujme zvyšovania výdavkov
- Sústreďenie sa na moc vlády zdaňovať a obmedzenia tejto moci
- Maximálne príjmy sú priamo závislé od základu dane a nepriamo závislé od hodnoty elasticity
- Jednotlivci majú veľké pole pôsobnosti

18.10.2011

39

Teória politickej rovnováhy

(Hettich, Winer)

- Minimalizácia politických nákladov spojených so zvyšovaním rozpočtových príjmov o danú výšku
- Päť hypotéz ovplyvňovania efektívnosti daňovej štruktúry
- Štruktúra príjmov odvodená od rozhodnutí politikov
- Venujú sa iba príjmovej stránke rozpočtu

18.10.2011

40

Prístup rent seeking

(Lee, Tollison)

- Činnosť vykonávaná na účel zvýšenia budúcich príjmov
- Oficiálny a neoficiálny pohľad
- Negatívny vplyv na bohatstvo spoločnosti
- Horizontálna krivka ponuky, rastúce hraničné náklady, skúmajú konkurenčné aj monopolné prostredie

18.10.2011

41

Optimálne zdanenie spotreby a príjmov

- Optimálne zdanenie spotreby
- Optimálne zdanenie príjmov
 - Mirrleesov model nelineárneho zdanenia
 - Sternov model lineárneho zdanenia
 - Modifikácia základných modelov optimálneho zdanenia príjmov
 - Vzťah optimálneho zdanenia príjmov a elasticity ponuky práce
- Optimálne zdanenie úspor a podnikateľskej činnosti

18.10.2011

42

Optimálne zdanenie spotreby

(Ramsey, Hague, Corlett, Atkinson, Stiglitz, Stern, Heady)

- Pravidlo inverznej elasticity
- Pravidlo komplementarity voľného času
- Priame platby sú účinnejšie

18.10.2011

43

Mirrleesov model nelineárneho zdanenia

(Mirrlees)

- Optimálna nelineárna daň z príjmu, ktorej hraničná sadzba sa mení so zvyšovaním príjmu
- Hraničná sadzba dane najbohatšej skupiny obyvateľstva má byť nulová
- Efekty zvýšenia dane na strednú skupinu obyvateľstva

18.10.2011

44

Sternov model lineárneho zdanenia

(Stern)

- Negatívna dôchodková daň
- Porovnanie a kritika Mirrlessa
- Model optimálnej hraničnej sadzby dane z príjmov

18.10.2011

45

Modifikácia základných modelov optimálneho zdanenia príjmov
(Allen, Atkinson, Caruth, Heady, Ulph)

- Allenov model dvoch pracovníkov
 - chudobnejší
 - bohatší
- Model mnohých pracovníkov
 - negatívna hraničná sadzba hornej hranice príjmov
- Atkinsonov model
 - demotivačný vplyv dane z príjmov na voľbu vzdelania

18.10.2011

46

Vzťah optimálneho zdanenia príjmov a elasticity ponuky práce
(Gruber, Saez)

- Rozdielna elasticita príjmu u rôznych zárobkových skupín
- Optimálny daňový systém by mal mať klesajúce hraničné sadzby dane

18.10.2011

47

Optimálne zdanenie úspor a podnikateľskej činnosti (Atkinson, Stiglitz, Slemrod, Fisher)

- Porovnanie nevýhod plynúcich z vyššej daňovej sadzby spotrebnej dane a výhody tvorenia úspor
- Jednotnosť zdanenia všetkých foriem úspor
- Optimálnosť zdanenia podnikateľských príjmov

18.10.2011

48
